

Mülga Kibrit ve Çakmak İnhisarlar İdaresinin ilgasından evvelki zamana ve tasfiye devresine ait hesapların sunulduğuna dair Başvekâlet tezkeresi ve Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası (3/132)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Umum Müdürlüğü

Sayı : 6/4104

16 . 12 . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Mülga Kibrit ve Çakmak İnhisarlar İdaresinin ilgasından evvelki 4 . VI . 1928 tarihinden 3 . VI . 1930 tarihine ve tasfiye devresi olan 1 . VII . 1930 dan 18 . VI . 1938 tarihine kadar olan hesabı, 1660 sayılı kanun hükümleri dairesinde Maliye Vekilliği ile Divanı Muhasebat arasında kararlaştırılarak muvakkaten tâyin edilen, mutahassıs murakiplere tetkik ettirilmiştir. Bu tetkikat neticesini gösteren 4 kıta raporla bu raporlarda tenkit olunan hususlara mülga idarenin müdür ve muhasibi tarafından verilen cevap ve yürütülen müdafaalar ve Maliye Vekilliğinin mütalâasını muhtevi evrakın 1660 ve 2504 sayılı kanun hükümlerine tevfikan ilişik olarak sunulduğunu arz ederim.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Divanı Muhasebat Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

D. M. Encümeni

Esas No. 3/132

Karar No. 5

. 27 . III . 1944

Yüksek Reisliğe

Mülga Kibrit ve Çakmak İnhisarı idaresinin ilgasından evvelki 4 . VI . 1928 tarihinden 3 . VI . 1930 tarihine kadar ve tasfiye devresi olan 1 . VII . 1930 dan 18 . VI . 1938 tarihine kadar olan hesabı, 1660 sayılı kanun hükümleri dairesinde Maliye Vekâletiyle Divanı Muhasebat arasında kararlaştırılarak muvakkaten tâyin edilen, mütehassıs murakiplere tetkik ettirilmiştir olduğunu ve yapılan tetkikat neticesini gösteren dört kıta raporla bu raporlarda tenkid olunan hususlara mülga idarenin müdür ve muhasibi tarafından verilen cevap ve yürütülen müdafaaların ve Maliye Vekâletinin mütalâasını

muhtevi bulunan evrakın 1660 ve 2504 sayılı kanunlar hükümlerine tevfikan gönderilmiş bulunduğunu bildiren Başvekâletin 16 . XII . 1943 tarih ve 6/4104 numaralı tezkeresi ve merbutları Yüksek Reislikten Encümene havale buyurulmakla Maliye Vekâleti Müsteşar Muavini Fuat Erciyeş dahi hazır olduğu halde okundu.

1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun 8 nci maddesiyle kibrit ve çakmak inhisar altına alınarak bir müddet şirket vasıtasıyla tedvir ve şirketin inhisarı üzerine Maliye Vekâletine bağlı olmak üzere muvakkaten tesis olunup 4 haziran 1928 tarihinde işe başlamış bul-

nan Kıbrıt ve akmak İnhısar idaresının 25 ay faaliyetde bulunduğu ve 21 haziran 1930 tarihinde kabul buyurulan 1722 numaralı kanunla diğer bir şirkete devredildi ve mülga idaresinin 1 temmuz 1930 tarihinde tasfiyesine başlanarak 18 haziran 1938 tarihine kadar tasfiye işlerinin devam ettiği anlaşılmıştır.

1503 sayılı Kıbrıt ve akmak İnhısar kanununun 11 nci maddesiyle İnhısarlar idaresinin ticari mahiyette işler yapmasına mezuniyet ve salâhiyet verilmiş ve 2504 numaralı kanunun birinci maddesi de Hükümetçe idare edilen inhisarların 1660 numaralı kanunun meriyetinden evvelki (2 haziran 1930) seneler muamelâtına ait kâfi hesapları ve bilânçoları o senelere cari olan kanun ve nizamlar, usul ve kaideler nazarı itibara alınmak suretiyle 1660 numaralı kanuna tevfiikan Divanca tetkik ve neticeyi mübeyyin raporların Büyük Millet Meclisine takdim olunacağı esasını vaz ve kabul etmiş olduğundan işbu mevzuatı kanuniye gözönünde tutulmak suretiyle cereyan eden müzakere neticesinde:

1. Raporlarda bilânçolar üzerinde yapılmasına lüzum gösterilen hesap tashihlerinin, İdarenin lâğvi dolayısıyla bilûmum mevcudat ve matlubatın Hazineye intikal etmiş olmasına ve yapılacak tashihlerin bilânçoların yekânı umumisine tesiri olamayacağına binaen bunların haliyle kabulleri muvafık bulunmuştur.

2. 1660 sayılı kanunun 10 ncu maddesi mu-cibince inhisar idarelerinin hesabı katileri mütedavil sermaye hesaplarına müteallik bilânço ve murakıp raporları malî senenin nihayetinden itibaren dokuz ay zarfında Büyük Millet Mec-

lisine takdimi icap ettiği halde bu lâzime kanuniyeye riayet edilmemiş ve hesap on seneden fazla bir teahürle gönderilmiştir. Bu yüzden kaçakçılığın men ve takibi hakkındaki 1510 numaralı kanunun 43 ncu maddesine istinaden bazı eşhasa gayri kanuni verilip mucibi tazmin gördüğü vekâletçe de kabul olunan (1090) lira 26 kuruşun halen Borçlar Kanunu muvacehesinde tahsili mümkün olmayacağı cihetle bu hâdisede müruru zamana sebebiyet vermiş olan memurlar hakkında takibatı kanuniye icrası icabetmektedir.

3. Mülga idarenin raporda hikâye edilen alış veriş muamelelerinden mütevellit sırf ticarî mahiyette bulunan hususlarla bütçe sarfiyatından ileri gelen idare masraflarının da yukarıda sözü geçen mevzuat ve kaidelere ve o tarihlerdeki hal ve vaziyete uygun olarak cereyan ettiği görülmüş ve kabule şayan bulunmuştur. Keyfiyet, bilânçoya ait olmak üzere tanzim kılınan kanun lâyhisiyle birlikte Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere işbu mazbata Yüksek Reisliğe sunuldu.

Di. M. E. Reisi	M. M.	Kâtip
F. Soyulu	R. Bulayırılı	N. Tamaç
Amasya	Ankara	Balıkesir
A. K. Yiğitođlu	H. Mihçiođlu	H. Küçükler
Bitlis	Bolu	Balıkesir
M. Ertan	C. Özçağlar	O. Orak
Kastamonu	Kocaeli	Malatya
Z. Orbay	S. Pek	Dr. C. Özelçi
Malatya	Malatya	Muğla
M. Pektaş	T. Temelli	C. Karamuğla
Niğde	Sivas	
A. G. Bodrumlu	A. Yurdakul	

DIVANI MUHASEBAT ENCÜMENİNİN
TEKLİFİ

*Mülga Kibrit ve Çakmak İnhisar İdaresinin
ilgasından evvelki zamana ve tasfiye devresine
ait 4 kta bilânçonun tasdiki hakkında kanun
lâyhası*

MADDE 1. — 4 haziran 1928 - 31 mayıs 1929 ve 1 haziran 1929 - 31 mayıs 1930 yılları ve 30 haziran 1930 ayı bilânçoları ve kâr zarar hesapları ile 1 temmuz 1930 - 18 haziran 1938 tarihine kadar devam etmiş olan tasfiye devresi bilânçosu ve kâr zarar hesabı tasdik

olunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3. — Bu kanunun hükmünü icraya Maliye Vekili memurdur.

Mallukat

Kibrit ve çakmak inhisarı

			<u>Lira</u>	<u>K.</u>	<u>Lira</u>	<u>K.</u>
Menkul kıymetler						
Nakit					223 168	43
Kasa mevcudu			24 325	01		
Bankalarda mevcut Türk lirası			182 013	14		
Dolar 31 980 92			66 830	28		
			<u>223 168</u>	<u>43</u>		
			=====	=		
Emtia					226 733	56
	Sandık	Kutu				
Merkez deposu	8855	2910	164 031	26		
Mülhakat depoları	3074	2160	57 995	94		
Ziraat bankaları	205	—	4 706	36		
	<u>12134</u>	<u>5070</u>	<u>226 733</u>	<u>56</u>		
	=====	=====	=====	=		
Senedat					492 943	29
Cüzdan mevcudu			491 587	64		
Bankalara tahsile verilen			1 355	65		
			<u>492 943</u>	<u>29</u>		
			=====	=		
Kıymetli evrak					290	66
Demirbaş eşya					6 891	30
Muhtelif alacaklar						
Muhtelif borçlar					400	—
Muvakkat hesaplar					468 058	89
Mefsup şirket hesabı			466 536	24		
Müteferrik hesaplar			1 522	65		
			<u>468 058</u>	<u>89</u>		
			=====	=		
Acenteler cari hesabı					41 151	75
İlk tesisat masrafı					495	54
Nâzım hesaplar					1 411 698	60
Kefaletnameler			800 798	60		
Teminat mektupları			64 900	—		
Siparişten borçlular			546 000	—		
					<u>2 871 832</u>	<u>02</u>
			=====	=		

1928 senesi bilançosu

Düym

	Lira	K.	Lira	K.
Muhtelif borçlar				
Muvakkat hesaplar			427 972	72
Mefsub şirket bonolarından tahsilât	408 783	65		
» » bayilerinden tahsilât	18 284	97		
Muhtelif hesaplar	904	10		
	<hr/>			
	427 972	72		
	=====	=		
Muhtelif alacaklılar			753 385	42
Kibrit bedel, Swenskanın alacağı \$ 154 654 27	315 153	88		
Mefsub şirketin Maliye hissei maktuası	355 973	02		
» » Rüsümata borcu	58 120	75		
» » Mâlûlin hissesinden borcu	18 842	56		
Müteferrik hesaplar	5 295	21		
	<hr/>			
	753 385	42		
	<hr/>			
Cari hesaplar			150 028	38
Maliye Vekâleti celilesi cari hesabı	90 500	—		
Acenteler cari hesabı	59 528	38		
Sermaye			128 746	90
Maliye Vekâleti celilesinden tediye edilen	20 000	—		
Mefsub şirketten devren alınan kibritelr	47 493	77		
Sermayeye inkilâp eden safî kâr	61 253	13		
	<hr/>			
	128 746	90		
	=====	=		
Nâzım hesaplar			1 411 698	60
Kefaletten alacaklılar	800 798	60		
Teminat mektubu verenler	64 900	—		
Siparişten alacaklılar	546 000	—		
			<hr/>	<hr/>
			2 871 832	02
			=====	=

Muhasebeci
Kemal Ziya

Müdür
Tahir Kevekep

Kâr ve zarar

	Lira K.	Lira K.
Hazineye tediyat		1 825 083,25
Hisei maktua (Hazine hesabına tahakkük ettirilen)	1 725,00	
Gümrük resmi (Hazineye bilyasita ted.)	99 583,25	
	<u>1 825 083,25</u>	
	=====	
İşletme masrafı		88 432,08
Bey'iyeye		159 395,96
Mâlûlin hissesi		40 572,12
Amortisman		889,58
İlk tesisat masrafı		
619,42 liranın % 20 si	123,88	
Demirbaş eşya 7 657,00 liranın % 10 u	765,70	
		<u>889,58</u>
		=====
İdare masrafı		102 411,18
Safi hâk		61 253,13
		<u>2 278 037,30</u>
		=====

hesabı

Lira K.

Kibrit satışı gayrisafi hasılatı	2 274 451,50
Muhtelif varidat	160,28
Faiz ve iskontodan	3 068,71
Eyrakı matbuadan	356,81

2 278 037,30

1929 malî sen

1 . VI . 1929 ilâ

Matlubat ve mevcudat	Lira K.		Lira K.	
Menkul kıymetler			22 421	33
Nakit olarak kasa mevcudu	20 641	22		
Bankalarda Türk lirası olarak	173	97		
Bankalarda döviz olarak	1 606	14		
	22 421	33		
Emtia			344 121	33
Senedat			682 367	80
Cüzdan mevcudu	660 891	72		
Bankalarda tahsile verilen	21 476	08		
	682 376	80		
Kıymetli Evrak			166	46
Demirbaş eşya			5 842	78
Muhtelif borçlular			6 804	26
İlk tesis masrafı bakiyesi			371	66
Muvakkat hesaplar			449 413	95
			1 511 509	57
			3 377 842	59
			4 889 352	16
Nâzım hesaplar				

Kâr ve za

Zimmet	Lira	K.
İşletme masrafı	776 704	48
İdare masrafı	119 257	35
İlk tesisat masrafı, % 20 imha	123	88
Sâfi Kâr (Maliye V. C. matlu- batından geçen)	2 284 973	68
	3 181 059	39

esi bilançosu

31 . V . 1930

	Lira	K.	Lira	K.
Sermaye (Senei sabıka kâr bakiyesi)			61 253	13
» (Şirketten kibrit olarak alınan)			47 493	77
» (Vekâleti Celileden alınan)			20 000	00
Muhtelif alacaklar			955 730	96
Muvakkat hesaplar	922 189	58		
Acentalar cari hesapları	33 541	38		
	<u>955 730</u>	<u>96</u>		
Maliye Vekâleti Celilesi matlup bakiyesi			427 031	71
			<u>1 511 509</u>	<u>57</u>
			<u>3 377 842</u>	<u>59</u>

Nâzım hesaplar

4 889 352 16

rar hesabı

Matlup	Lira	K.
Satış hasılatı gayrisafisi	3 158 940	70
Faiz ve iskonto	8 240	06
Çakmak fiyatı farkı	10 880	62
İlanat hasılatı	113	
Varidatı muhtelif	2 885	01
	<u>3 181 059</u>	<u>39</u>

Muhasebeci
Kemal Ziya

Müdür
Tahir Kevkep

Kibrit ve çakmak İnhisarı

Durumlar ve alacaklar:

Menkul kıymetler:

Nakit:

Kasa		25 888,77	
Bankalarda:			
Türk lirası olarak	34 904,01		
Döviz olarak	1 606,14	36 510,15	
		<hr/>	
		62 398,92	
Kıymetli evrak		158,32	
Demirbaş eşya		5 842,78	68 400,02
		<hr/>	
Emtia (mevcut kibritler)			372 752,26
Tahsil senedatı:			
Cüzdan mevcudu		690 872,46	
Tahsile verilmiş olanlar		21 476,08	712 348,54
		<hr/>	
Muhtelif alacaklar:			
Muhtelif borçlular		6 832,58	
Muvakkat hesaplar		839 206,43	846 039,01
		<hr/>	
			<hr/>
			1 999 539,83

Kâr ve

Masraf

İşletme masrafları:			
Kendi hesabında		21 775,14	
Muvakkat hesaplar		62 811,69	84 586,83
		<hr/>	
İdare masrafları			7 037,48
1929 varidatından ten- zil olunan			27,10
İlk tesis masrafları (ba- kıye			371,66
Safi kâr (Maliye Vekâ- leti matlubu)			106 116,18
			<hr/>
			198 139,25

İdareci 30 . VI . 1930 bilançosu

Borçlar

Sermaye:		
Maliye Vekâletinden nakden	20 000,00	
Şirketten kibrit olarak	47 493,77	
1928 yılı kâr bakiyesi	61 253,13	128 746,90
Muhtelif borçlar:		
Bayiler	47 273,34	
Muhtelif alacaklılar	945 127,08	
Muvakkat hesaplar	445 244,62	1 437 645,04
Maliye Vekâleti hesabı	(Matlup bakiyesi)	
1929 yılından müdevver	427 031,71	
Haziran içinde irsalât	100 000,00	
	327 031,71	
Haziran safi varidatı	106 116,18	433 147,89

1 999 539,83

zarar hesabı

Gelir

Satış hasılatı gayrisaffiyesi	198 050,00
Çakmak fiyat farkı kârı	89,25

198 139,25

30 . VI . 1930 tarihindeki kayıtlara göre tarafımdan tanzim edilmiştir.

3 . II . 1938

İmza

Baha Alptürk

(S. Sayısı : 75)

Tasfiye halinde bulunan Kibrit ve Çakmak İnhisa tarihine kadar devam eden tas

Duranlar ve alacaklar	Lira	K.	Lira	K.
Istanbul Defterdarlığına teslim edilen demirbaş eşya			6 186	09
Alacaklar :				
Eski şirket				
Gümrük borcu bakiyesi	36 526	93		
Yeni şirket				
Almadığı çakmaklar bedeli	24 223	50		
İlan müteahhidi Nuri	50	80	60 801	25
Maliye Vekâleti hesabı:				
1 . VII . 1930 dan itibaren irsalât yekûnu	637 905	94		
Yeni şirkete devredilen kibritlerin gümrük resmi	241 806	42		
Defterdarlıklara gönderilen :				
1. Senedat	77 372	38		
2. Avans	1 085	88		
3. Çakmak pulu	5 344	25	83 802	51
			963 514	87

1 030 502 19

Kâr ve za

Lira K.

Masraf:

İşletme masrafları	18 018	24
Umumi masraflar	37 170	01
Istanbul Defterdarlığından teslim ve imha edilen çakmak pulları ve taş zarfları	1 588	65
Varidat bakiyesi	53 913	54
	110 690	44

*İdaresinin 1 temmuz 1930 dan 18 haziran 1938
fiye devresi muamelâtına ait bilânço*

	Lira	K.	Borçlular	Lira	K.
Sermaye :					
Nakit olarak	20 000	000			
Kibrit olarak	47 493	77			
1928 yılı kârından artan hissei maktua fazlası (kâr ve zarar hesabında)	60 167	77		127 661	54
Borçlar :					
Eski şirketten tahsil olunan					
1. Hazine alacağı	356 324	77			
2. Gümrük alacağı	21 593	82			
	377 918	59			
Gümrük alacağından tahsil olunamayan ve şirkete zimmet yazılmak suretiyle kapatılan	36 526	93			
	414 445	52			
Mürsili gayrı malûm tahsilât	116	33			
İcra tahsilâtı	5	57			
Alacaklı acenteler	1 211	80		415 779	22
Maliye Vekâleti alacağı					
30 . VI . 1930 dan müdevver	433 147	89			
Tasfiye devresi varidat bakıyesi	53 913	54		487 061	43
				1 090 502	19

rar hesabı

	Lira	K.
Varidat :		
Satış hasılatı	9 375	00
Muhtelif varidat	76 854	54
Çakmak farkı fiyatı	24 460	90
	110 690	44